

**Liudmyla Shatalova, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor,
Senior Researcher of the Department of Entrepreneurship Development
State Organization "Institute of Market and Economic & Ecological
Researches of the National Academy of Sciences of Ukraine"
Odesa, Ukraine**

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-471-9-22>

PROBLEMS OF LABOR SHORTAGE IN THE CONTEXT OF THE POST-WAR RECONSTRUCTION OF UKRAINE

ПРОБЛЕМИ ДЕФІЦИТУ РОБОЧОЇ СИЛИ В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Прийняття Європейською Комісією Нової промислової стратегії для Європи [1] визначило вектор руху економічного поступу європейських країн, якого слід дотримуватись і Україні, намагаючись стати повноправним членом Європейського Союзу. Згідно зазначеного документу головні зусилля європейських країн будуть спрямовані на підвищення конкурентоспроможності їх економічних систем за рахунок екологічної та цифрової трансформації.

В Україні функціональне значення цифрових технологій значно відрізняється від їх ролі в країнах Європейського Союзу, де вони виступають головними драйверами економічного розвитку. Критичні наслідки воєнних дій сусідньої країни для соціо-еколого-економічного розвитку України вимагають визначення опорних точок для її майбутньої відбудови, оскільки конкретні траєкторії відновлювального руху в умовах нескінченної руйнівної агресії важко визначити. Проте вже сьогодні зрозуміло, що необхідно формувати фундамент для відновлення економіки України, який забезпечить певні конкурентні переваги для інтеграції у світовий економічний простір. Головною опорною точкою і стратегічною рушійною силою у відновлювальному розвитку України стануть її трудові ресурси.

Оскільки найтрагічнішими наслідками воєнних дій на території України є масштабне вбивство людей і втрата трудового потенціалу, то величезною проблемою післявоєнної відбудови, на превеликий жаль, стане дефіцит трудових ресурсів. За результатами дослідження, проведеного Європейською Бізнес Асоціацією, в квітні 2024 р. 74% українських компаній відчували дефіцит професійних кадрів [2]. Протягом 2022–2023 рр. в нашій державі кількість зайнятого населення скоротилася на 13 % і склала 13,3 млн осіб [2]. За оцінкою ООН, станом на 19.08.2024 р. кількість мігрантів з України у світі сягнула

6,7 млн осіб. (в т. ч. за перше півріччя 2024 р. зросла майже на 400 тис. осіб, що на 169 тис. осіб перевищує аналогічний показник минулого року) [3]. Важливо зазначити, що найбільші втрати від нестачі трудових ресурсів відчуває виробничий бізнес.

Згідно розрахунків Міністерства економіки України до 2030 р. для забезпечення 7%-го економічного зростання національної економіки необхідно залучити на ринок праці 4,5 млн осіб. Залучення іноземних працівників не є ефективним у зв'язку з додатковими витратами і недостатньою трудовою дисципліною. Дискусійним є питання етичної складової працевлаштування в Україні іноземних громадян на тлі суперечливих мобілізаційних процесів.

Розв'язання проблеми дефіциту трудових ресурсів пов'язане з впровадженням і розвитком цифрових технологій в усіх сферах життєдіяльності українського суспільства. Слід зазначити, що платою за численні переваги цифрових технологій є їх висока вартість і нові вимоги до якості компетентнісного потенціалу живої праці.

Загальносвітовий тренд цифровізації визначає нову роль людського потенціалу, оскільки її базовими цінностями є інформація та знання, джерелом і носієм яких виступає людина. Попри досягнення в автоматизації бізнес-процесів, люди з їхньою інтуїцією, емоційним інтелектом, вміннями і навичками залишаються ключовим фактором успіху сучасного підприємства [4].

В таких умовах розвиток персоналу як елемент загальної стратегії управління персоналом набуває особливо важливого значення, оскільки виступає ефективним засобом нарощування кадрового потенціалу підприємства як в коротко-, так і в довгостроковій перспективах, орієнтованого на досягнення цілей суб'єктів господарювання.

Пошук резервів для підвищення обсягу робочої сили в Україні на сьогоднішній день пов'язують із залученням до ринку праці людей пенсійного віку та осіб із інвалідністю. Станом на 01.04.2024 р. в Україні налічувалось 10,2 млн пенсіонерів, із яких 2,7 млн осіб працевлаштовано [5]. В Україні 2,7 млн осіб із інвалідністю, із яких 480 тис. осіб працевлаштовано, що складає 18% від загальної кількості [6]. Важливо акцентувати увагу на тому, що 56% всіх осіб із інвалідністю мають третю групу інвалідності, завдяки чому вони можуть працювати на робочих місцях без спеціальних пристосувань.

Таким чином, фокусування уваги у післявоєнній відбудові України на цифрових технологіях, робочій силі осіб пенсійного віку та з обмеженими можливостями обумовлює необхідність розробки комплексних підходів до розвитку компетентнісного потенціалу робочої сили. Трендом розробки і реалізації стратегій управління персоналом стає першочергове значення стратегій розвитку персоналу, серед яких особливого значення набувають програми адаптації, підвищення кваліфікації та перепідготовки працівників.

Важливим є розуміння представниками органів державної влади в Україні того, що створення нових інституцій не зупинить відтік людей із держави. Першочерговим є усвідомлення необхідності зупинки воєнних

дій на території України, створення нових робочих місць, формування інституційного середовища, яке сприятиме соціальному діалогу. Перспективи розвитку України потрібно пов'язувати з зайняттям провідних світових позицій у цифровому поступі, а не в воєнній сфері.

Література:

1. European Commission. An official website of the European Union: Making Europe's businesses future-ready: A new Industrial Strategy for a globally competitive, green and digital Europe. 2020. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_416 (дата звернення 04.09.2024).
2. Кацило Д. Мігранти – питання політичне. Forbes Ukraine. 2024. № 4. С. 38.
3. Національний банк України. Щомісячний макроекономічний та монетарний огляд вересень 2024 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MMR_2024-09.pdf?v=7 (дата звернення 06.09.2024).
4. Трансформація соціально-трудової сфери в умовах цифровізації економіки: монографія / за заг. наук. ред. О.Ф. Новікової. Київ. 2022. 385 с.
5. Пенсії в Україні: скільки пенсіонерів отримують виплати від 10 000 гривень. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/pensiji-v-ukrajini-skilki-pensioneriv-otrimayut-viplati-vid-10-000-griven-12611730.html> (дата звернення 10.09.2024)
6. Ефективна соціальна політика може повернути на ринок праці України до 1,5 мільйони осіб – результати дослідження. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/23998.html> (дата звернення 09.09.2024).